

Het Integraal Kindcentrum

De school van de toekomst

Educatief centrum, sterrenschoon, integraal kindcentrum, ontwikkel- en leercentrum: verschillende benamingen voor de groeiende samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs. Onderzoek van de PO-Raad toont aan dat driekwart van de schoolbesturen voorstander is van de ontwikkeling naar integrale kindcentra, maar dat de huidige wet- en regelgeving die ontwikkeling bemoeilijkt. Helmie van Ravestein en Maria Jongsmā belichten de actualiteit en drie praktijkvoorbeelden¹.

Kinderopvang en basisschool zijn vaak twee gescheiden circuits, zowel op pedagogisch gebied, als op het gebied van organisatie en financiering. Kinderopvang wordt in het algemeen betaald door de ouders, peuterspeelzalen en voorschoolse educatie door de gemeente en het primair onderwijs door de rijksoverheid. Daarnaast hebben kinderopvang, peuterspeelzalen en de voor- en voerschoolse educatie (VVE) een andere cao dan het primair onderwijs, met als gevolg dat samenwerking en uitwisseling van personeel door verschillende salarisschalen, arbeidsvoorwaarden en functies een hele opgave kan zijn. Schoolorganisaties die willen samenwerken, krijgen vaak te maken met een hele reeks kinderopvanginstellingen, zowel bij de aankomst van nieuwe leerlingen, als rondom de schooldag.

Doordat het gescheiden circuits zijn, krijgen de kinderen geen

eenduidige pedagogische en onderwijsinhoudelijke ontwikkel-lijn. Tevens zijn de verschillende voorzieningen er debet aan dat de kinderen te maken krijgen met allerlei overgangen, per dag maar zeker ook door de jaren heen: andere volwassenen, een andere groepssamenstelling en een andere cultuur. Je kunt je voorstellen dat die overgangen risico opleveren in de ontwikkeling van kinderen en dat zij gebaat zijn bij het terugbrengen daarvan.

Taskforce

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft een taskforce ingesteld, die de opdracht kreeg om voorstellen uit te werken voor de vergemakkelijking van de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang, zodat er meerwaarde ontstaat voor de ontwikkeling van kinderen, de arbeidsparticipatie van ouders en de gezamenlijk inzet van personeel. Het rapport van de taskforce is eind maart jl. aan de Tweede Kamer aangeboden.

Een van de adviezen is: maak in de wetgeving een ontwikkel- en leercentrum mogelijk. Het ontwikkel- en leercentrum komt tegemoet aan de maatschappelijke wens om een volledig integrale voorziening mogelijk te maken. Dit model kent een organisatie en een rechtspersoon waarin onderwijs en kinder-

¹ Met dank aan Hennie Groot Haar.

opvang niet meer van elkaar zijn te onderscheiden. Er is dus sprake van een integraal palet van diensten in een nieuw organisatorisch kader, dat vraagt om het vastleggen van nieuwe kaders in wet- en regelgeving op het gebied van geldstromen, huisvesting, cao en arbeidsvoorwaarden, medezeggenschap, kwaliteitseisen en toezicht.

Een ander advies betreft het externe toezicht. Kinderopvang valt onder de GGD GHOR Nederland, de basisscholen onder de Inspectie van het Onderwijs. Inhoudelijk is er tussen beide inspecties bijna geen overlap, maar op een enkel terrein overlappen de toezichtkaders juist weer zodanig dat twee toezichthouders over vrijwel dezelfde eisen binnen een domein oordelen vellen. Het advies van de taskforce aan de externe toezichthouders luidt dan ook: Ga over tot gezamenlijke inspectie en maak gebruik van het samenwerkingsprotocol dat beide inspecties hebben opgesteld. In de praktijk wordt dit protocol nog te weinig toegepast.

Praktijkvoorbeelden

Ondertussen zijn er op verschillende plekken in ons land onderwijsorganisaties die integrale kindcentra hebben. Hierna ervaringen van drie praktijkvoorbeelden. In een vervolgartikel zal de focus liggen op de samenwerking tussen twee of meer partijen en op de rol van de toezichthouder als sparringpartner daarbij.

“Verwilderd landschap”

Jan Timmers, bestuurder bij Signumonderwijs, vertelt dat in 2001 de schoolbesturen in Den Bosch, zowel openbaar als bijzonder, met elkaar gingen samenwerken, omdat ze de overtuiging hadden dat elke school een peuterspeelzaal zou moeten hebben. Die peuterspeelzaal moest bovendien niet in een leeg lokaaltje ergens achteraf, maar juist in het hart van de basisschool.

In 2002 telde Den Bosch al 35 peuterspeelzalen in de basisscholen. Door veranderde situaties en regels werden in 2009 alle peuterspeelzalen overgedragen aan de kinderopvang (negen verschillende organisaties, variërend van klein tot groot), waarbij is afgesproken dat de kinderopvang het werk uitvoert en de schoolorganisaties betalen. Doordat de verschillende

schoolorganisaties al zolang met elkaar samenwerkten, is er in datzelfde jaar een alliantie tussen onderwijs, kinderopvang en gemeente gesloten om gezamenlijk een ontwikkelagenda op te stellen voor kinderen van 0 tot 13 jaar. De opzet is te streven naar brede voorzieningen voor alle kinderen in Den Bosch, waarbij wordt gewerkt vanuit een pedagogische en educatieve visie, zodat kinderen in staat gesteld worden om hun talenten optimaal te ontwikkelen. Doorlopende leerlijnen, dagarrangementen en kindnabije ondersteuning maken hiervan deel uit. Onderwijs en kinderopvang trekken gelijkwaardig op, de gemeente faciliteert.

Volgens Timmers is dit voor interne toezichthouders lastige materie. Het landschap is erg verwilderd, maar dat IKC's er gaan komen, lijdt geen twijfel. Hij raadt toezichthouders aan zich vooral te focussen op de beleidslijnen.

“Flinke dosis idealisme”

Sjaak Scholten, bestuurder van Stichting Archipel, schoolbestuur voor primair onderwijs in de gemeenten Zutphen, Brummen en Voorst, is vanaf 2006 bezig met het opzetten van meerdere IKC's. Er is tot op heden weinig gemeentelijk beleid voor de IKC's, wel op het gebied van huisvesting, maar niet op de doorgaande lijn en de talentontwikkeling van kinderen. De gemeenten subsidiëren de vve-trajecten, maar doen dit per gemeente weer verschillend en zijn hierbij minder gericht op de schoolbesturen en de scholen. Niet alleen de beleidsmatige en financiële ondersteuning per gemeente verschilt, ook wet- en regelgeving, de verschillen in cao's en de btw-verplichting maken de ontwikkeling van een IKC bepaald niet eenvoudig. Om een IKC van de grond te krijgen, moet je vooral willen zien dat het kinderen veel meer kansen biedt. Bovendien kun je niet zonder een flinke dosis idealisme.

Kinderopvang en onderwijs zijn verschillende takken van sport, ook al zou je verwachten dat het dichtbij elkaar ligt. In tegenstelling met het taakbeleid in het onderwijs, kent de kinderopvang alleen uitvoerende tijd. De marges in een goede bedrijfsvoering zijn heel klein. Zaken zoals scholing, werving of beleid, moeten geheel in de eigen tijd van de werknemer worden gedaan.

In landelijke krimpgebieden zien schoolorganisaties kinderopvang soms als extra wervingsmiddel. Maar om te starten met een IKC, moet je ook wel iets van een ondernemer in je hebben. Onderwijs is gericht op inhoud, terwijl het bij kinderopvang door het verschil in de manier van financiering en de kleine marges, vaak gaat over hoe je de groepen financieel rendabel krijgt. De rijkere kans voor kinderen motiveert om steeds langs de randen te lopen van wat juridisch mogelijk en financieel haalbaar is. De rol van de interne toezichthouders is op dit moment nog helemaal in ontwikkeling.

“Beren en slangen”

Marten Elkerbout is bestuurder bij stichting Spaarnesant. Hij is sinds een jaar betrokken bij het opzetten van drie IKC's. Het eerste IKC is een samenwerking van kinderopvang en een reguliere basisschool. Bij de tweede gaat het om samenwerking tussen een opvangorganisatie vanuit de zorgsector en een school voor speciaal onderwijs. De derde betreft samenwerking tussen zorgaanbieders (jeugdhulp) en een speciale basisschool.

Hij heeft daarbij met nogal wat partijen te maken: verschillende aanbieders van kinderopvang (commercieel en niet-commercieel, zorgaanbieders (die werken volgens een contract met de betreffende gemeente), gemeenten voor wat betreft de gebouwen en het rijk voor wat betreft de onderwijsinstellingen en natuurlijk ook de verschillende inspecties.

Hij is getroffen door de “stuwkracht van onderop. Het streven naar een IKC komt juist vanuit de mensen die dagelijks vanuit de kinderopvang en het onderwijs bezig zijn en het belang van het kind en de ontwikkeling ervan steeds voorop hebben staan”. De samenwerking ervaart hij als positief: commerciële organisaties zijn vaak marktgerichter en creatiever naar ouders dan onderwijsinstellingen, die veel expertise hebben in de begeleiding van de kinderen. Zo profiteren beide van de kruisbestuiving.

Ook de samenwerking tussen de peuterspeelzaal, de kinderopvang, de zorgaanbieders en de gemeente gaat goed. Toen het proces van start ging, zagen diverse partijen “beren op de weg” en eerste gesprekken leken soms “slangenkuilen”, maar het belang van de kinderen was zo'n verbindende factor dat de beren en slangen vanzelf verdwenen.

De interne toezichthouder “zou moeten beoordelen of het bij het opzetten van een IKC om duurzame samenwerking gaat en of de risico's voor de organisatie goed zijn ingeschat. Soms moet er bij het opzetten van een IKC wel een deel van de autonomie van de organisatie worden opgegeven. De stabiliteit van organisatie waarmee je gaat samenwerken, is van belang. Ook de personele verplichtingen en bekostigingsstromen zijn belangrijk, maar het allerbelangrijkste zijn de ontwikkelingsmogelijkheden voor de kinderen.”

Meer lezen?

Advies taskforce samenwerking onderwijs en kinderopvang (2017). Tijd om door te pakken in de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang.
Zie: <http://iturl.nl/snacv3b>

Gemeente Den Bosch (2016). De toekomst begint vandaag! Agenda van onderwijs, kinderopvang en gemeente voor de ontwikkeling van kinderen van 0-13 jaar.

Zie: <http://iturl.nl/sn6hThS>

Gijs van Rozendaal en Maaïke Vaes (red)(2015). Kindcentra 2020. Een realistisch perspectief.

Zie: <http://iturl.nl/snvlu>

Helmie van Ravenstein

Maria Jongmsma

Helmie van Ravestein en Maria Jongmsma